

En record de Subirachs

Daniel Giralt-Miracle

No voldria fer un discurs ni una conferència erudita sobre Josep Maria Subirachs. No és el lloc ni el moment. Ara que ja no hi és, simplement voldria evocar alguns fets i moments de la seva carrera, en especial aquells que més em van impactar. Evidentment he de començar referint-me a quan el vaig conèixer, perquè ja aleshores em vaig adonar, com no podia ser d'una altra manera, que tenia una personalitat molt forta, però també que era una persona convençuda que un artista no pot ser autocomplaent ni pot deixar mai d'estar alerta, perquè en la seva obra seran determinants la recerca i les experimentacions formals i materials que són finalment les que li permetran evolucionar i definir una trajectòria coherent.

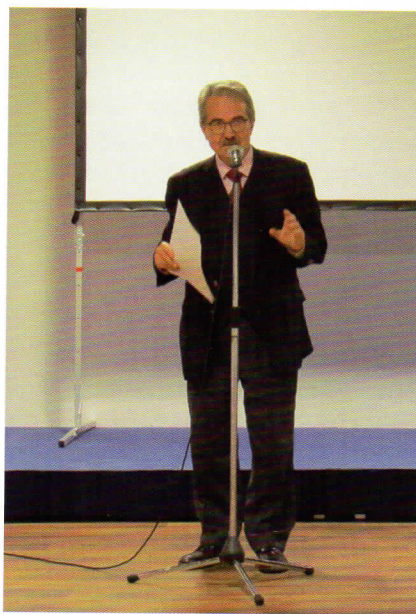
Camí de l'avantguarda

Conseqüent amb aquesta manera de pensar, mai no va deixar de fer cas al seu esperit inquiet i als seus interessos intel·lectuals i estètics. Així, el temps ens ha constatat que en els anys de la postguerra l'escultor Subirachs va jugar un paper importantíssim en el trànsit entre el Noucentisme tardà, que aleshores imperava en el nostre país, i les Avantguardes. Perquè venint com venia de la tradició classicitzant d'Enric Monjo i d'Enric Casanovas, va viure la modernitat amb unes inquietuds que no tenien els seus mestres ni molts dels seus contemporanis. A ell li agradava el jazz, el cinema, l'arquitectura moderna, volia estar al corrent del que passava a Europa i sentia la necessitat de trencar motllos i d'endinsar-se per camins nous; i l'obra que va produir sota aquestes influències va fer que el seu nom comencés a destacar entre els artistes de la seva generació i que ja en aquella època se li atorguessin alguns premis i reconeixements públics.

De fet, les intervencions que va fer els darrers anys cinquanta del segle passat van tenir una gran repercussió en l'art català. Em refereixo a l'emplaçament en espais públics de Barcelona de dues escultures ja abstractes: *Forma 212*, de 1957, a les Llars Mundet, i *Evocació marinera*, de 1958, a l'actual Passeig Joan de Borbó. I també a l'obra propera a les propostes coetànies que feia Jorge Oteiza al País Basc que va inaugurar el 1959 a Lleó: la part escultòrica de la façana del santuari de Santa Maria del Camino, que va ser igualment determinant en la conformació de la seva personalitat artística i que pel seu esperit renovador tingué un gran impacte en l'escultura religiosa d'Espanya.

Artista complet

El 1973 em van encarregar una monografia de Subirachs i amb aquest motiu vaig anar a veure'l unes quantes vegades al seu taller. Allà vaig aprendre què és en realitat l'ofici d'escultor i allà em vaig adonar que Subirachs era un artista integral, que dibuixava com un gran mestre, que era excel·lent en el gravat, que pintava i que tenia un sentit del color esplèndid i que era acuradíssim en totes les tècniques de l'escultura. Vaig veure, a més, que fruïa treballant, que era un artista vocacional, que per a ell ser artista no era una impostura, ni volia dir haver fet uns estudis o tenir un títol, sinó que un artista havia de sentir que l'art era l'expressió de la seva mateixa vida. I quan

un artista és tan vital com Subirachs i té una capacitat prodigiosa per a produir com la seva, passa el que li va passar a ell: que va fer molta obra. Per aquesta raó el catàleg complet de la seva creació és amplíssim. I encara que no tot és igual, perquè hi ha obres d'una excel·lència superior, n'hi ha que són extraordinàries i també n'hi ha moltes que són simplement un exponent del camí que anava recurrent,

hem de valorar el conjunt, perquè és el que ens permet constatar que mai no es va aturar, que sempre es trobava en procés de treball, i que per això anava generant variacions o transformacions que cristal·litzarien finalment en una nova etapa de la seva llarga trajectòria.

I moltes d'aquestes etapes es poden conèixer en les escultures de Subirachs que hi ha a Montserrat: l'anomenada *Creu de Sant Miquel*, de 1962, situada al costat de l'Estació del Cremallera, és un exemple molt bo de les escultures de volums en tensió, amb penetració de tascons, tan pròpies dels primers anys seixanta de l'escultor. El joc de positius i negatius que ens recorda el postfuturisme tan característic en la seva obra dels anys 80 apareix en la figura del *Sant Jordi* que mira a les places de Montserrat i la combinació de cubs que conformen *L'Escala de l'Enteniment* (1976), el monument a Ramon Llull ubicat a la plaça dels Apòstols, expressa el coneixement que l'autor tenia del complex món lul·lià. I no puc deixar d'esmentar una de les per a mi obres cimeres de Subirachs, l'im-

pressionant arranjament de la Capella del Santíssim (1977) de la basílica de Montserrat, perquè més enllà de la materialitat dels elements escultòrics que hi situà aconseguí infondre-li una atmosfera d'espiritualitat que segueix respirant-se i que trobem en totes les obres que va fer al llarg de la seva carrera per a àmbits religiosos.

Un fet especialment remarcable, perquè tots sabem que Subirachs no era un home de fe manifesta, però en canvi era un artista de gran sensibilitat que coneixia la Bíblia i sabia interpretar-la artísticament com podem veure a la façana de la Passió de la Sagrada Família de Barcelona, una obra que va emprendre el 1986, i que no deixa de ser la cloenda d'una etapa que va anar madurant entre finals dels anys 70 i primers dels 80 quan, com encertadament diu Judit Subirachs, compaginà la volumetria, el món oníric i el literari amb un sentit arquitectònic i definí el seu estil més característic i inconfusible. Uns anys que són tan transcendents en el seu itinerari com ho van ser els últims cinquanta, quan va fer les primeres escultures abstractes.

Lluita per la llibertat

Malauradament, el fet de tenir vocació d'artista, d'ésser artista, de ser sempre creatiu i de no aturar-se mai en el camí que tothom li reconeixia, no va impedir que Subirachs fos objecte d'un atac, jo crec que injustificat i injust. Em refereixo a la polèmica que es va originar quan va acceptar de fer els grups escultòrics de la façana de la Passió de la Sagrada Família. I si dic que per a mi va ser injustificada i injusta la situació que va viure és perquè la veritable causa de la controvèrsia que es va originar no era ni la seva persona ni la qualitat artística de la seva obra, sinó un tema al qual ell era aliè, que era l'opció que es va prendre de seguir les obres de construcció del temple. En aquells moments hi havia una opinió molt estesa entre els experts i els crítics d'art més compromesos amb les avantguardes que propugnava que la Sagrada Família havia de quedar com a obra inconclusa de Gaudí i que per tant s'oposaven fermament a la voluntat dels partidaris del prosseguir la seva construcció, unes posicions extremes que van esclatar el juliol de 1990 amb una manifestació pública promoguda per la revista *Àrtics* en contra de Subirachs, el gran pecat del qual era haver decidit acceptar l'encàrrec, una decisió que suposava posicionar-se a favor de la finalització de la Sagrada Família. No oblidem que el nostre país és una mica caïnita, i n'hi ha prou que una persona significativa prengui una opció que pugui semblar contrària als partidaris d'una altra opció que creuen més progressista, perquè se l'exclougui i se l'ompli de dictaris. Com així va passar també en aquesta ocasió. Ja que encara que, des del

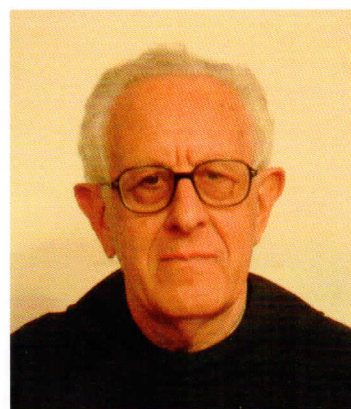
temps de Gaudí, la Sagrada Família sempre havia estat objecte de debat i discussions (i de fet, el mateix Subirachs, juntament amb Joan Miró, Antoni Tàpies i Le Corbusier, entre altres, havia signat un manifest publicat a *La Vanguardia* el gener de 1965 contra la continuació de la Sagrada Família), mai no s'havia arribat als extrems del 1990 quan també va ser la primera vegada que a Barcelona s'organitzava una manifestació tan vehement i tan virulenta contra un artista concret, que, com explica la seva filla, va aguantar el xàfec estoicament i sense fer cap drama i va seguir treballant en el seu projecte, superant amb escreix les dificultats artístiques, però també tècniques, que comportava una obra d'aquella magnitud i aconseguint realitzar un conjunt d'un centenar de peces cent per cent Subirachs que s'integren perfectament al temple gaudinià.

L'esperit de llibertat i d'afany d'experimentació sempre van caracteritzar Subirachs i per això la seva obra està impregnada d'aquesta manera de fer que va ser el motor que el va conduir a ser, segons el meu parer, l'escultor català més important i més emblemàtic de la segona meitat del segle XX, per la qual cosa considero un honor haver-lo pogut conèixer i que em regalés la seva amistat.

Coses que passen

Mort del P. Marc Taxonera

La matinada del 19 de desembre de 2014 va morir a Montserrat el P. Marc Taxonera i Comas, als 95 anys d'edat. Va ingressar al monestir el 1941 i gairebé durant tota la seva vida

hi exercí el càrrec d'arxiver. Els seus orígens de barceloní del Passeig de Gràcia, les seves coneixences dels catalans exiliats a París i la defensa coratjosa dels drets humans i nacionals a casa nostra el van constituir en un monjo magníficament relacionat amb les instàncies polítiques i socials compromeses per la democràcia i, gairebé espontàniament,

es va trobar com a representant del monestir en aquests afers, sempre amb el suport dels abats: l'abat Aureli, l'abat Gabriel, però especialment l'abat Cassià, i ja més vell i sense tanta empenta, els abats Sebastià i Josep Maria.